

Кузьмук Б.І., студент,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Керівник: Філінович В.В., к.ю.н.

ІНТЕРНЕТ-ЦЕНЗУРА І ЇЇ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Починаючи розгляд обраної теми дослідження, варто відзначити, що на сьогодні Інтернет є безпрецедентним інструментом реалізації прав і свобод людини та створює майданчик для широкої участі громадян у демократичних процесах. Проте швидкий розвиток даних технологій ставить під загрозу нормальне функціонування держави та суспільства. До існуючих загроз варто віднести кіберзлочинність яка виражається: в проникненні роботи об'єктів інфраструктури, захисту персональних даних, дезінформації та різних маніпуляцій пов'язаних з свободою слова. Тому для регулювання виниклих відносин, як на національному, так і на міжнародному рівні приймаються нормативно-правові акти що встановлюють правила поширення та здобуття інформації, також важливу роль у цьому займає практика Європейського суду з прав людини щодо питань прав людини в контексті діяльності Інтернет. Проте, реалії вказують на те, що органи державної влади не здатні оперативно реагувати на виклики пов'язані з мережею Інтернет. Зокрема, багато експертів вказують на те, що теперішнє законодавство України відстає від технічних реалій сьогодення мінімум на 10 років [5]. Загальносвітовими проблемами є – втручання в волевиявлення народу, поширення фейкових акаунтів в соціальних мережах, викрадення персональних даних та дезінформація населення [2]. З даними викликами стикається й українське суспільство, особливо вираженим є процес спотворення фактів та масової дезінформації, які спостерігаються з початку «гібридної» війни з Російською Федерацією. Очевидно, що саме інформаційний вплив став одним із ключових факторів, що призвели до масових людських та територіальних втрат.

Потребує термінового вирішення питання про забезпечення ефективного захисту інформаційної безпеки держави, унеможливлення проникнення до баз даних, серверів, програмного забезпечення органів державної влади, та чи не найголовніше — безпечного проведення виборів. За останні роки різними можновладцями було запропоновано безліч законопроектів, які мали б запровадити блокування певних веб-сайтів та наділяли

державні органи широкими повноваженнями задля контролю за інформацією, яка поширюється в українському сегменті Інтернет. Проте більшість даних ініціатив створені без розуміння природи Інтернету – як середовища вільного спілкування, та які за своєю суттю переслідують не скільки захист інформаційного середовища України, як служать важелями тиску та цензури в інтересах певних груп впливу. Вчинення даних дій викликає занепокоєння в правозахисних організаціях та збурюють громадянське суспільство.

Проблемою є те, що на сьогодні в Україні немає спеціального закону, який би регулював порядок регулювання розміщення інформації в Інтернеті, і дане питання регулюється низкою загальних правових актів до яких відносять норми Конституції України, Цивільного кодексу України, та безліччю інших законних та підзаконних актів. В Україні, на законодавчому рівні заборонений будь-який прояв цензури. Основний закон прямо забороняє будь-який появ цензури (ст. 15), забезпечує право кожного на вільний доступ до інформації, та гарантує правовільне вираження своїх поглядів і переконань, свободу думки і слова [1]. Водночас, Конституція залишає можливість для обмеження права на свободу слова в інтересах національної безпеки, збереження територіальної цілісності або дотримання громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Аналізуючи проблеми які виникли з обмеженням свободи слова в Інтернеті за 2018 р., варто відзначити тенденцію до зниження виникнення даних кейсів. Зокрема в Єдиному реєстрі судових рішень було знайдено лише 12 вироків щодо розповсюдження інформації, яка загрожує національній безпеці та сприяють міжнаціональній ворожнечі в мережі Інтернет — сутність яких полягає в розміщенні неправдивої та контроверсійної інформації в заборонених соціальних мережах. Хоча правоохоронними органами було заведено близько сотні подібних справ, що свідчить про нездатність правильного доказування вини правопорушників [3].

Також були спроби повернутися до розгляду законопроекту № 6688 щодо протидії загрозам національній безпеці в інформаційній сфері, який надавав повноваження для вільного редагування викладеної в Інтернеті інформації, що могло призвести до встановлення інтернет-цензури. Неоднозначним є також видання Президентом санкційного указу № 126/2018. Відповідно до указу вимагалось: 1) блокування Інтернет-провайдером доступу до ресурсів, пов'язаних із лідерами так званих «ДНР», «ЛНР» та

окупованого Криму, 2) до низки російських сайтів, інтернет-видань, та їх субдоменів. Цей указ піддався обґрунтованій критиці громадянського суспільства з підстав невідповідності міжнародно-правовим стандартам у сфері свободи вираження поглядів.

Отже, варто відзначити, що враховуючи реалії сьогодення необхідним є створення механізму, який буде ефективно протистояти викликам що загрожують інформаційній безпеці держави. Необхідним кроком – є створення відповідного закону, адже на сьогодні дана сфера регулюється безліччю НПА. Новостворений закон має досягнути балансу між вільним поширенням інформації в Інтернет та забезпеченням державної безпеки, територіальної цілісності та суверенітету країни. Також варто проводити роботу з державними органами щодо роз'яснення природи Інтернету та питань, пов'язаних з дотриманням прав людини у цифровому світі. Лише з дотриманням усіх вище перелічених умов застосування часткової інтернет-цензури є виправданим.

Література

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 15, 50, 34.
2. Бурмагін О., Опришко Л. Свобода слова в Інтернеті: практичний посібник. Громадська організація «Платформа прав людини». URL: <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/>
3. Дворський М. Аналітика: як порушували цифрові права у 2018 році в Україні. URL: <https://netfreedom.org.ua/analitika-yak-porushuvaly-tsyfrovoprava-u-2018-rotsi-v-ukrayini/>
4. Володарська В. Заборони та свободи в інтернеті: як виглядатиме Декларація цифрових прав людини. URL: https://zmina.info/articles/zaboroni_ta_svobodi_v_interneti_jiak_vigljadatime_deklaracija_cifrovih_prav_ljudini/
5. Курманова Т. Обмеження прав в інтернеті: ризики для України. Онлайн-медіа «Media Sapiens». 10 квіт. 2019 р. URL: <https://ms.detector.media>